

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ
UNIVERSITETO LIGONINĖ
K A U N O
K L I N I K O S

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Projekto pavadinimas	Asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimas psichikos, elgesio ar raidos sutrikimų turintiems bei rizikos grupių vaikams
Projekto numeris	08.4.2-ESFA-V-622-01-0009
Veiksmų programa	Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu
Veiksmų programos prioriteto priemonė	Vaikų ligų, traumų ir nelaimingų atsitikimų profilaktika, sveikatos priežiūros paslaugų vaikams prieinamumo ir kokybės gerinimas
Projektą įgyvendinanti institucija	Europos socialinio fondo agentūra
Projekto vykdytojas	Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos
Projektui skirtas finansavimas	587.725,00 Eur Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo lėšomis
Projekto įgyvendinimo laikotarpis	2018 m. gegužės mėn. – 2020 m. gegužės mėn.
Projekto statusas	Įgyvendinamas

**Trumpas projekto
„Asmens sveikatos
priežiūros paslaugų
prieinamumo ir
kokybės gerinimas
psichikos, elgesio ar
raidos sutrikimų
turintiems bei rizikos
grupių vaikams“,
projekto Nr. 08.4.2-
ESFA-V-622-01-0009,
aprašymas**

Projekto esmė yra gerinti asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę psichikos ir/ar raidos sutrikimų turintiems vaikams ir jų šeimoms visoje šalyje. Didžioji dalis psichikos ir/ar raidos sutrikimų yra susiję su lėtinėmis ligomis ir neįgalumu. Vaiko teisių konvencijos 23 ir 24 straipsniai, Neįgaliųjų teisių konvencijos 25 straipsniai, kiti tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai numato, kad „Valstybės dalyvės pripažįsta, kad psichiškai ar fiziškai nepilnavertis vaikas turi gyventi pilnavertį ir prideramą gyvenimą, kuris garantuotų jo orumą, ugdytų pasitikėjimą savimi ir leistų aktyviai dalyvauti visuomenės veikloje“, „Valstybės dalyvės pripažįsta vaiko teisę naudotis tobuliausiomis sveikatos sistemos paslaugomis ir ligų gydymo bei sveikatos atstatymo priemonėmis“, „Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta, kad neįgalieji turi teisę į aukščiausią įmanomą sveikatos lygį jų nediskriminuojant dėl neįgalumo“. Šiuo metu paslaugos (apimtys ir turinys) psichikos ir/ar raidos sutrikimų turintiems vaikams yra nepakankamos: 2016 m. pirmą kartą nustatyto neįgalumo priežastis 56% atvejų buvo psichikos sutrikimai; vaikų rehabilitacijoje tebevyrauja ne psychosocialinis, bet biomedicininis modelis. Siekiant užtikrinti psichikos ir raidos sutrikimų turinčių vaikų ir jų šeimų teises, jų problemas reikia spręsti nedelsiant ir kokybiškai, todėl svarbu pasitelkti visus įmanomus finansinius (pvz. ES struktūrinių fondų lėšas) ir žmogiškuosius (pvz. universitetinių ligoninių specialistus) resursus.

Problema gali būti išspręsta: 1) optimizuojant sistemą; 2) keliant sistemoje veikiančių asmenų profesinę kvalifikaciją. Optimizuoti sistemą planuojama vykdant projektą „Asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimas psichikos, elgesio ar raidos sutrikimų turintiems bei rizikos grupių vaikams“ pagal priemonę Nr. 08.4.2-ESFA-V-622 „Vaikų ligų, traumų ir nelaimingų atsitikimų profilaktika, sveikatos priežiūros paslaugų vaikams prieinamumo ir kokybės gerinimas“. Integruotų paslaugų psichikos ir/ar raidos sutrikimų turintiems vaikams sistemoje veikiančių asmenų kvalifikaciją numatoma kelti parengiant paslaugų teikimo modelį, mokymo priemones, darbo priemones (diagnostinius testus) ir pravedant mokymus. Išvardintos priemonės bus ilgalaiškės, jos bus rengiamos atsižvelgiant į tarptautinę patirtį, efektyvumas vertinamas atliekant efektyvumo vertinimo studijas.

**Trumpas projekto
„Asmens sveikatos
priežiūros paslaugų
prieinamumo ir
kokybės gerinimas
psichikos, elgesio ar
raidos sutrikimų
turintiems bei rizikos
grupių vaikams“,
projekto Nr. 08.4.2-
ESFA-V-622-01-0009,
aprašymas**

Parengti modeliai ir metodikos bus atitinkamai aptarti ir tvirtinami atitinkamai Neonatologų, Vaikų ir paauglių psichiatrų, Vaikų negalios akademijos valdybos posėdžiuose. Riziką raidos sutrikimams turinčių naujagimių raidos stebėjimo nuo 0 iki 4 metų modelio bandomasis įdiegimas bus vykdomas įtraukiant rizikos grupės naujagimius tyrimo metais gimusius LSMUL Kauno klinikose. Parengtų ir įdiegtų metodikų taikymo 1 metų trukmės studija bus atlikta Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninėje Kauno klinikose bei pasirinktoje ASPĮ.

Modelių, metodikų parengimui, įdiegimui, efektyvumo studijoms, mokymų organizavimui, testų įsigijimui, vertimui ir adaptavimui, vadovėlio parengimui ir išleidimui bus pasitelkiamas paslaugų teikėjas.

Projekto tikslinės grupės, jų poreikiai ir laukiami rezultatai:

- rizikos grupės naujagimiai. Lietuvoje per metus gimsta apie 600-700 naujagimių, kurie priskiriami didelės rizikos grupei dėl neišnešiotumo, mažo svorio, hipoksijos/asfiksijos ir kt. priežasčių. Reguliarus rizikos grupės naujagimių stebėjimas pasitelkiant kokybiškus, tinkamai adaptuotus ir verifikuotus testus (pvz. HINE, Bayley-III ir kt.) ir diagnostikos metodikas (pvz. bendrųjų spontaninių judesių stebėjimas) leistų anksti nustatyti raidos sutrikimus ir pradėti jų gydymą. Ankstyva raidos sutrikimų diagnostika ir tinkama terapija leidžia sumažinti ar išvengti vaikų neįgalumo;
- autizmo diagnozę turintys vaikai. Autizmo paplitimo Lietuvoje tyrimų nėra, bet remiantis kitose šalyse atliktais epidemiologiniais tyrimais galima spėti, jog sergamumas autizmu siekia apie 1%, taigi remiantis 2011 m. gyventojų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyvena apie 5000-6000 vaikų (apie 1500 – ikimokyklinio amžiaus) kuriems nustatyta ar galėtų būti nustatyta autizmo diagnozė. Ankstyva autizmo diagnozė ir tinkamai parinkta terapinio ugdymo metodika palengvina vaiko adaptaciją ir integraciją ugdymo įstaigoje.

**Trumpas projekto
„Asmens sveikatos
priežiūros paslaugų
prieinamumo ir
kokybės gerinimas
psichikos, elgesio ar
raidos sutrikimų
turintiems bei rizikos
grupių vaikams“,
projekto Nr. 08.4.2-
ESFA-V-622-01-0009,
aprašymas**

- socialinės rizikos grupės vaikai. 2015 m. tėvų globos neteko 1,8 tūkst. vaikų. Beveik pusė (44,9 proc.) šių vaikų buvo perduoti globėjų šeimoms, kiti apgyvendinti vaikų globos įstaigose ir šeimynose. 2014 m. kūdikių, vaikų globos namuose ir globos grupėse buvo apgyvendinta 1,2 tūkst. vaikų, iš jų 71 proc. ten pateko iš savo šeimos. 2015 m. pabaigoje šiose įstaigose gyveno 3,1 tūkst. vaikų iki 18 metų amžiaus. Dėl gyvenimo institucijoje ir šeimoje, kurioje nėra pasirūpinama vaikų psichine ir fizine gerove, vaikams formuojasi psichikos ir elgesio sutrikimai. Dalis šių sutrikimų susiję su alkoholiniu vaisiaus sindromu ar kitais raidos sutrikimais kurie neretai nėra diagnozuojami. 2012 m. atlikto tyrimo duomenimis, 40 proc. vaikų gyvenančių Lietuvos kūdikių namuose turėjo dalinį ar pilną alkoholinį vaisiaus sindromą, kuris 70 proc. atvejų buvo nedideliu. Tinkamas vaikų sveikatos būklės stebėjimas ir vertinimas jiems gyvenant globos įstaigose ar išvykstant gyventi į globėjų/įtėvių šeimas, patikimos informacijos apie vaiko sveikatos būklę pateikimas potencialiems globėjams/įtėviams galėtų sumažinti neigiamas vaiko raidos ar elgesio sutrikimų pasekmes ir įtakoti sėkmingą vaiko integraciją šeimoje ir visuomenėje.
 - vaikai, turintys padidintą savizudybės ar kitokio pavojingo elgesio riziką; kad būtų laiku identifikuojami vaikai turintys šių pavojingų elgesių riziką ir jiems būtų suteikta kokybiška savalaikė pagalba problemoms spręsti;
 - vaikai, turintys padidintą riziką susirgti sunkiais psichikos ar elgesio sutrikimais ir jau sergantys šiomis ligomis - savalaikė ankstyva diagnostika ir šių sutrikimų efektyvus gydymas bei prevencija.
- LR Oficialios statistikos portalo (<https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-vaikai>) duomenimis vaikų ir paauglių sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais auga paskutinius 3 metus, o ligotumas šiais sutrikimais auga paskutinius 5 metus. Užregistruotų piktnaudžiaujančių narkotinėmis, toksinėmis medžiagomis vaikų skaičius auga paskutinius 6 metus. Ši statistika rodo augantį vaikų ir paauglių psichinės sveikatos

**Trumpas projekto
„Asmens sveikatos
priežiūros paslaugų
prieinamumo ir
kokybės gerinimas
psichikos, elgesio ar
raidos sutrikimų
turintiems bei rizikos
grupių vaikams“,
projekto Nr. 08.4.2-
ESFA-V-622-01-0009,
aprašymas**

sutrikimų mastą ir poreikį efektyvioms jų prevencijos, ankstyvos diagnostikos ir gydymo priemonėms. Tuo pat metu psichikos sveikatos centrų, kuriuose dirba vaikų ir paauglių psichiatrai skaičius mažėja (tai lemia specialistų emigracija, nepakankamas vaikų ir paauglių psichikos sveikatos priežiūros paslaugų finansavimas). Vaikų ir paauglių psichiatrų ypač trūksta nuo didžiųjų šalies miestų nutolusiuose regionuose, kur vaikams ir paaugliams šių specialistų paslaugos neprieinamos arba teikiamos kitų specialybių gydytojų (suaugusiųjų psichiatrų, neurologų, pediatrų, šeimos gydytojų) bei mokyklose dirbančių socialinių darbuotojų, visuomenės sveikatos specialistų ir psichologų. Šiems specialistams reikalingos žinios ir įgūdžiai, kad jie galėtų teisingai nustatyti vaikų ir paauglių psichikos bei elgesio sutrikimus bei jų riziką, teisingai pasirinkti jų gydymo ar prevencijos taktiką. Šiuo tikslu projektas numato parengti aiškias metodikas, skirtas dažniausių psichikos sutrikimų, jų rizikos veiksnių atpažinimui, diagnostikai, gydymui bei prevencijai ir apmokyti jų naudojimo gydytojus, dirbančius regionuose, kuriuose trūksta vaikų ir paauglių psichiatrų.

Laukiami projekto rezultatai - geresnis psichinės sveikatos priežiūros ir abilitacijos paslaugų prieinamumas ir kokybė Lietuvos vaikams ir paaugliams, to pasekoje - geresnė vaikų ir paauglių sveikata. Projekto papildoma pridėtinė vertė - aukštesnė specialistų, teikiančių psichinės sveikatos priežiūros ir abilitacijos paslaugas, kompetencija, parengtos kokybiškos metodikos ir modelis šių paslaugų teikimui.